

การตีความเชิงวิเคราะห์หลักปรัชญาในวรรณกรรมพระมาลัย*

An Analytical Interpretation of Philosophy on Phramalai literature

ปัญญา เสนาเวียง
Panya Senawaing
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat MahaSarakham, Thailand
E-mail: pywisdom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักปรัชญาในวรรณกรรมพระมาลัย ได้แก่ หลักอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์ โดยใช้วิธีการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก

ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมพระมาลัยนี้ประกอบด้วยส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ซึ่งส่วนย่อยแต่ละส่วนก็มีสถานะเป็นส่วนรวมที่รวบรวมเนื้อหาอยู่ในแต่ละส่วนประกอบกันเป็นส่วนรวม ซึ่งทั้ง 2 ส่วนมีหน้าที่ทำให้เนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์

ในแง่อภิปรัชญา แม้ว่าวรรณกรรมพระมาลัยไม่ยอมรับว่ามีพระเจ้าผู้สร้างโลก แต่ก็ยอมรับว่ามีเทวดาอยู่จริง การเป็นเทวดานั้นเป็นผลมาจากการบำเพ็ญบุญในขณะที่มีชีวิตเป็นมนุษย์ ความเป็นเทวดาไม่ใช่ลักษณะความเป็นสิ่งสูงสุด และไม่มีอำนาจดลบันดาลตามแนวคิดว่าด้วยเทพเจ้าในปรัชญาฮินดู และยอมรับการเวียนว่ายตายเกิดเป็นวัฏจักรแบบปรัชญาฮินดูด้วย แต่การเวียนว่ายตายเกิดนั้นเป็นไปตามกรรมของตัวเขาและอยู่นอกเหนือการกำหนดโดยพระเจ้า ญาณวิทยาในวรรณกรรมพระมาลัย เป็นความรู้เกี่ยวกับความประพฤติทางจริยธรรมเป็นหลัก กล่าวคือการกระทำเช่นใดได้ไปเกิดในนรก การกระทำเช่นใดได้ไปเกิดในสวรรค์ พระมาลัยมีสถานะเป็นผู้ส่งสารที่ได้รับจากพญายม เทพบุตรและพระศรีอาริยมตไตร โดยมีเป้าหมายคือการชี้แนะแนวทางในการประพฤติในทางจริยศาสตร์ โดยพระมาลัยได้อธิบายถึงความเป็นเหตุ-ผลของการกระทำและผลที่ได้รับจากการกระทำ เมื่อมนุษย์รู้ว่ากระทำบาปแล้วเกิดในนรกก็กลัวที่จะทำและรู้ว่าทำกุศลแล้วเกิดในสวรรค์แล้วก็เกิดแรงจูงใจในการทำความดี อยางไร

*ได้รับบทความ: 21 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2565

ก็ตามการกระทำดีหรือชั่วนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์แต่ละคนมีเจตจำนงเสรีที่จะเลือกกระทำและได้รับผลแห่งการกระทำนั่นเอง นี่คือความสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมพระมาลัย

คำสำคัญ: วรณกรรมพระมาลัย; การตีความ; อภิปรัชญา; ญาณวิทยา; จริยศาสตร์

Abstract

This article aims to analytic of philosophy in Phramalai literature, namely, metaphysics, epistemology and ethics with was used to study, analysis and synthesis of data from related document and literature.

The study found that: This PhraMalai literature consists of 3 pass; metaphysics Epistemology and Ethics which each pass is a collective state that collects the sub-contents in each component as a whole. Both of which are responsible for making the content completely interconnected.

In metaphysics, although Phramalai's literature does not accept that there is god whom creator the world but it accept there are divinity. The being of divinity result of merit while living as a human being. The divinity is not the absolute Being and there is no power inspired by the concept of god in Hindu philosophy. Also metaphysics in Phramalai literature is the acceptance of cyclicalism in Hindu philosophy but the cycle of birth and death is according to his own karma and is beyond the decree of god. Epistemology in this literature is a knowledge of moral such as any action will be born in hell or what kind of deeds were born in heaven? Phramalai has the status of a messenger received from God of death (Phraya Yom) and Phrasriariyamettrai (Metteyya). The transmission of epistemological knowledge of Phramalai has the goal for guiding the way of ethical behavior. Phramalai explained the cause and effect of the action and the result obtained from this action. When human knows that to do evil than be born hell, the man is afraid to do it. And knowing that doing good is born in heaven and it motivated to do good. However the doing good or bad is something that each human being will choose to do and receive its own results, this is significant to study of Phramalai literature.

Keywords: Phramalai's literature; Interpretation; Metaphysics; Epistemology; Ethics

1. บทนำ

ปกติแล้วมนุษย์ทุกคนมีความเชื่อเป็นของตนเอง ความเชื่อนี้มี 2 ลักษณะคือ ความเชื่อส่วนรวมและความเชื่อส่วนตัวบุคคล ความเชื่อส่วนตัวบุคคลนี้เป็นสิ่งสำคัญซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างและสถาปนาเป็นอุดมการณ์และความเชื่อทางสังคมได้ในที่สุด ความเชื่อส่วนรวมได้ถูกนำไปสู่กระบวนการขัดเกลาทางสังคม แต่ละสังคมก็ขัดเกลาประชาชนของตนเองภายใต้อุดมการณ์ และคติความเชื่อแตกต่างกันตามแต่สังคมจะยึดถือตามความเชื่อและอุดมการณ์ใด สิ่งที่เป็นร่องรอยของความเชื่ออุดมการณ์เหล่านั้น นอกจากจะเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาแบบปากต่อปากก็มีคนจดบันทึกข้อความอธิบายเรื่องราวเหล่านั้นผ่านรูปแบบวรรณกรรม ซึ่งเรื่องเล่าและวรรณกรรมในยุคเริ่มแรกของสังคมมักเป็นเรื่องเล่าทางศาสนาเป็นหลัก เรื่องเล่าและวรรณกรรมทางศาสนาของทุกศาสนาล้วนมีผลต่อระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อและมาตรฐานทางสังคมแก่คนในสังคมเพราะเรื่องเหล่านั้นแฝงไว้ด้วยวิธีคิดและอุดมการณ์ด้านต่างๆ ของผู้แต่งวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นศาสดาผู้สถาปนาศาสนาเอง และแม้แต่ศาสนิกกรุ่นต่อๆ มา ซึ่งหลายท่านได้ตีความหลักการทางศาสนากี่ล้านสร้างมาตรฐานบางอย่างขึ้นมา พระพุทธศาสนาเองมีพระไตรปิฎกเป็นวรรณกรรมลำดับต้น และมีความสำคัญต่อจารีตของพระพุทธศาสนาทั่วโลก เพราะพระไตรปิฎกเป็นวรรณกรรมที่รวบรวมหลักธรรมและเรื่องราวทั้งหมดของพระพุทธศาสนาเอาไว้ ตัวบทในคัมภีร์คือ ต้นกำเนิดของกระบวนการสื่อสารทั้งหมดที่องค์พระศาสดาต้องการสื่อถึงศาสนิกชนของพระองค์ ต่อมาจึงเกิด

วรรณกรรมที่มีความสำคัญลดหลั่นลงมาตามการอธิบายของพระอรหันตสาวก

วรรณกรรมในพระพุทธศาสนานั้นมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และแนวทางการดำเนินชีวิตคนไทยมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย ไตรภูมิพระร่วงนั้นเป็นพิมพ์เขียวรากเหง้าทางความคิดโดยยึดคติไตรภูมิในการวางรากฐานทางสังคมและมีความสำคัญจนปัจจุบัน (Winichakul, 1994) และยังมี การนำอุดมการณ์ทางศาสนามาเป็นรากฐาน ทางความคิดในสมัยอยุธยาด้วย โดยเจ้าฟ้าธรรมธิเบศไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ได้นิพนธ์พระมอญคำหลวงขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบความประพฤติของชาวกรุงศรีอยุธยา วรรณกรรมพระมอญมีอิทธิพลเรื่อยมาจนกระทั่งมีการนำแนวคิดเรื่องพระเวสสันดรโศภิตศัตว์เข้ามาแทนที่ ความสำคัญของพระมอญถูกลดค่าลงไป เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพึ่งเทศน์มหาชาติที่เรียกกันว่า มอญหมื่น มอญแสนเท่านั้นทั้งที่วรรณกรรมพระมอญเน้นสอนความประพฤติ จริยธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นมาตรฐานทางสังคมได้ดี บทความนี้จึงสนใจปรัชญาที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมสำคัญชิ้นนี้เพื่อที่จะเข้าใจว่า วรรณกรรมพระมอญมีอิทธิพลต่อความคิดของพุทธศาสนิกชนอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตีความอภิปรัชญาในคำสอนเรื่องพระมอญ
2. เพื่อศึกษาตีความญาณวิทยาในคำสอนเรื่องพระมอญ
3. เพื่อศึกษาตีความจริยศาสตร์ในคำสอนเรื่องพระมอญ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดเตรียมและศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย การรวบรวมเอกสาร โดยผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เอกสารในการศึกษา 3 ชั้นหลัก คือ 1) พระมาลัยคำหลวงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ฉบับพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนางเจียน ผดุงเกียรติ จัดพิมพ์ปี พ.ศ. 2509 2) สมุดพระมาลัย ฉบับวัดบูรพ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปริวรรตโดยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมายุครบ 60 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2558 3) พระมาลัย ฉบับวัดดอนชนาก ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม แปลและเรียบเรียงโดยดอกกรั๊ พยัคศรี เผยแพร่โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน) โดยการใช้เอกสารชั้นต้นในการศึกษา 3 ชั้นด้วยเหตุผลว่า สามารถตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความเหมือนและความแตกต่างของเนื้อหาที่ศึกษาได้ง่าย แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ประกอบด้วย เพื่อให้เนื้อหางานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนการจัดประเภทเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นกรอบในการจัดประเภท ได้แก่ เนื้อหาอภิปรายเนื้อหา ญาณวิทยาและเนื้อหาจริยศาสตร์

3. ขั้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นการแยกแยะข้อมูลออกเป็น ส่วนที่เป็นอภิปราย ส่วนที่เป็นญาณวิทยาและส่วนที่เป็นจริย โดยศึกษาจากเอกสารทั้ง 3 ชั้นนั้น แล้วนำข้อมูลแต่ละส่วนมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความตามทฤษฎีการตีความที่ได้ทบทวนเอกสารไปแล้ว จึงจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยศาสตร์

4. ขั้นสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการสรุปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์ตัวบท (Content Analysis) เป็นหลัก

4. สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. อภิปรายในวรรณกรรมพระมาลัย ผู้วิจัยได้ยึดตามนิยามในพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย (2543, หน้า 63) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 พระเจ้า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาอเทวนิยม คือ ปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า ในฐานะสิ่งสูงสุด (ที.สี. (ไทย) 9/356/261) แต่ยอมรับการมีอยู่ของเทวดาและพรหม ทว่าการดำรงอยู่ของเทวดาและพรหมต่างตกอยู่ใต้อำนาจแห่งกรรมที่เคยได้กระทำเมื่อครั้งที่เป็นมนุษย์ ขณะที่พรหมของฮินดูอยู่เหนือกรรมและเป็นผู้กำหนดกรรมของมนุษย์ มีข้อความที่กล่าวถึงพรหมปรากฏอยู่ทั่วไปในพระสูตร เช่น สหัมบดี

พรหม (ส.ส. (ไทย) 15/563/134) ฆฎิการพรหม (ม.ม. (ไทย) 13/403/195) สนนังกุมารพรหม (ส.ส. (ไทย) 15/606/146) เป็นต้น และที่สำคัญคือ ในอัครคัสสุตรอธิบายว่า “มนุษย์นี้จุติลงมาจาก อากัสพรหม” (ที.ปา. (ไทย) 11/56/54) แต่การให้ความหมายของคำว่า “พรหม” ในพระพุทธศาสนา นั้น พิจารณาจากความประพฤติที่ประกอบด้วยคุณธรรมเป็นสำคัญและไม่สัมพันธ์กับชาติตระกูล ผิวพรรณ การศึกษาแต่อย่างใด ซึ่งหากพิจารณาบนจุดยืนทางปรัชญาแบบฮินดู มโนทัศน์ว่าด้วยพระเจ้านี้ถูกสร้างมาเพื่อรองรับความมื่ออยู่ของระบบวาระที่ปรากฏในพระเวทนั่นเองและพระพุทธเจ้าก็ทรงปฏิเสธความมื่ออยู่ของพระเวทเป็นอันดับแรกในการประกาศศาสนาของพระองค์ดังที่ได้กล่าวแล้ว

แม้ว่าในเรื่องพระมาลัยจะไม่ปรากฏการกล่าวถึงพรหม แต่ก็มีการกล่าวถึงเทวดา ทั้งชายและหญิงอยู่ตลอดเรื่อง แต่นัยของความหมายที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัยก็ไม่สอดคล้องกับความหมายของปรัชญาฮินดูเพราะเทวดาในเรื่องพระมาลัยไม่มีสถานะเป็นพระเจ้าสูงสุด (Supreme Being) ไม่สามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆ แก่มนุษย์ได้ อีกทั้งยังเป็นไปตามอำนาจแห่งกรรมหรือการกระทำที่เคยทำในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ด้วยในเรื่องพระมาลัยนั้นท้าวสักกะ เทพบุตร เทพธิดาทั้งหลาย รวมถึงพระศรีอารียเมตไตรก็เทวดาที่ได้เสวยกุศลกรรมที่ตนเองเคยทำเมื่อเป็นมนุษย์

1.2 วิญญานในวรรณกรรมพระมาลัย ยอมรับแนวคิดเรื่องชีวิตหลังความตาย โดยเมื่อมนุษย์ตายแล้วจะไปเกิดในนรกหรือสวรรค์ด้วยผล

กรรมที่ตนเองเคยกระทำไว้ ในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ ตัวอย่างที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัยคือ มฆมาณพได้ไปเกิดเป็นท้าวสักกะในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทำนองเดียวกันเมื่อมนุษย์ในโลกนี้ได้ทำกรรมในขณะที่ตนเองเป็นมนุษย์ก็จะต้องไปเสวยผลกรรมในนรกหรือสวรรค์ตามแต่กรรมที่ทำการกำหนดให้ไปเกิด ขึ้นอยู่กับว่า ใครทำกรรมอะไรไว้ในขณะที่เป็นมนุษย์ วิญญานที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัยจึงมีความหมายเดียวกับวิญญานที่ปรากฏในปรัชญาฮินดู ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องชีวิตหลังความตาย

1.3 เจตจำนงเสรี ในปรัชญาฮินดูนั้น มนุษย์เป็นไปตามการกำหนดของพระเจ้าหรือที่เรียกกันว่า พรหมลิขิต คือมนุษย์ไม่มีเสรีที่จะทำการอันใดได้ แต่พระพุทธศาสนานั้นอธิบายว่าการกระทำของตัวเองจะกำหนดให้เขาได้รับผลในสิ่งที่เขาได้ทำลงไป (กมฺมุนา วตฺตตี โลโก) ความ เป็นเหตุเป็นผลในพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ ยอมรับได้ในทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์จึงต้องเลือกที่จะกระทำแต่สิ่งที่ดีเพื่อที่จะได้รับผลจากการกระทำที่ดีด้วย ดังนั้นมนุษย์จึงมีเสรีอย่างเต็มที่ ที่จะสร้างสรรค์ตัวเองให้เป็นในสิ่งที่ตนเองอยากเป็น ซึ่งพระพุทธศาสนาอธิบายไว้ทั้งชีวิต ปัจจุบัน เช่นอยากมีทรัพย์สินเงินทองก็ต้องหมั่นแสวงหาและเก็บรักษาทรัพย์ให้ดี เป็นต้น รวมถึงการอธิบายเชื่อมโยงถึงชีวิตหลังความตาย ได้แก่ หากอยากไปเกิดในสวรรค์ก็ต้องใช้เสรีภาพที่มีทำแต่กรรมดีเพื่อให้เกิดในภพภูมิที่ดี

2. ญาณวิทยา ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 ส่วนที่เป็นองค์ความรู้จากวรรณกรรมพระมาลัย ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับความประพฤติ ความรู้เกี่ยวกับนรก สวรรค์ รายละเอียดเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ และการกระทำที่ทำให้ได้ไปเกิดในนรกและสวรรค์ โดยหลักแล้วความรู้นี้ได้มาจาก 3 แหล่งคือ 1) ข่าวสารที่ได้รับจากพญายม เมื่อครั้งที่พระมาลัยได้ไปยังยมโลก ก็ได้สนทนากับพญายมในนรกขุมต่างๆ 2) ข่าวสารที่ได้รับจากเทพบุตรทั้งหลาย เมื่อครั้งที่ท่านได้ไปยังเทวโลก ดังข้อความต่อไปนี้ “พระเถระจึงถามว่าเทวถ้วนคนได้กระทำกุศลจะสืบแผ่ไปเล่าฉันใดจึงได้เสวยสุขเป็นพรหมเป็นอินทร์จะนั่งนอนกินผลก่อนแห่งตน...ข้าแต่พระเถระ ข้าขอแกล้งถวาย เบื้องเป็นเทพาด้วยกันทั้งหลายางเทพหญิงชายบุญน้อยเดียวได้มาอยู่สวรรค์ บ่มีได้เท่าใดจะกลับลงไปในโลกโลก...บ่มีทำบุญสืบสืบทุกวันสิ้นบุญกลับผันไปอยู่เมืองคน....บ่มีได้ก่อเริ่ม เพิ่มบุญเติมมา จะอยู่ในสวรรค์น้อยหนึ่งแล” (วิธนา วิสเพัญ และคณะ, 2558, หน้า 167) และ 3) ความรู้ที่ได้จากพระศรีอาริยมตไตร เป็นความรู้เกี่ยวกับการกระทำที่จะทำให้ไปเกิดในยุคที่พระศรีอาริยมตไตรจะไปเกิด และตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ความรู้ดังกล่าวนี้ เป็นรากฐานทางจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลมาจนปัจจุบัน

2.2 ส่วนที่เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้สู่สังคม ซึ่งแยกย่อยออกเป็น การถ่ายทอดองค์ความรู้ได้แก่องค์ความรู้ที่ได้รับมาจาก 3 แหล่งใหญ่ข้างต้น ส่วนวิธีการถ่ายทอดความรู้นั้นเริ่มต้นที่กระบวนการมุขปาฐะ หรือการบอกเล่าผ่านปาก เพราะแม้ว่าพระมาลัยคำหลวงจะถูกนิพนธ์ขึ้น

ตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่โอกาสที่ชาวบ้านจะได้เรียนรู้จากหนังสือหรือวรรณกรรมนี้โดยตรงนั้น ทำได้ยาก ความรู้นี้จะได้รับผ่านการฟังเทศน์จากพระสงฆ์ ความรู้เกี่ยวกับการประพฤติในวรรณกรรมพระมาลัยนี้จึงได้แผ่ขยายออกไปสู่สังคมอย่างรวดเร็วผ่านการเทศนา พระมาลัยคำหลวงจึงมีทั้งที่เป็นพระมาลัยกลอนสวด และพระมาลัยกลอนเทศน์ในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้หลักในสมัยอยุธยา

3. จริยศาสตร์ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับหลักความประพฤติ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ลักษณะคือ

3.1 จริยศาสตร์ส่วนบุคคล หมายถึงกรอบความประพฤติในพื้นที่ส่วนบุคคลเป็นหลัก คือ เน้นการสำรวมระวังที่แต่ละบุคคลจะพึงตระหนักรู้และปฏิบัติตาม ซึ่งในวรรณกรรมพระมาลัยปรากฏจริยศาสตร์ส่วนบุคคลอย่างแพร่หลาย ที่ปรากฏชัดเจนก็คือหลักศีล 5 ได้แก่ ไหงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จและการดื่มสุราเมรัย ซึ่งเป็นจริยศาสตร์พื้นฐานในพระพุทธศาสนาเพราะเมื่อปัจเจกบุคคลมีความสำรวมระวังในตัวเองก็จะไม่กระทำผิด ข้อความเกี่ยวกับการทำปาณาติบาตที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัย เช่น “ฝูงเปรตหมุ่นนี้เมื่อยังเป็นคนฆ่าสัตว์เลี้ยงตน บ่มีได้ออดสู ฆ่าเนื้อวัวควาย บ่มีได้เอ็นดู แทงสัตว์ให้อยู่ ดิ้นล้มดิ้นตาย” เป็นต้น (ดอกรัก พยัคศรี, 2554, หน้า 10)

3.2 จริยศาสตร์ส่วนรวม หมายถึงกรอบความประพฤติในพื้นที่ส่วนรวมเป็นหลัก โดยมากเป็นหลักการปกครองที่เป็นข้าราชการ เช่น

ตุลาการ อัยการ ตำรวจ เป็นต้น หรือเป็นกรอบสำหรับผู้ที่ต้องทำงานเพื่อสาธารณชนต้องประพฤติข้อความที่ปรากฏในสมุทพระมาลัย มีดังต่อไปนี้ “ฝูงเปรตหมู่นี้ เมื่อยังเป็นคนเป็นนายครองพล เป็นเจ้าบ้านเมืองย่อมบังคับความให้เขาแค้นเคือง เป็นนายบ้านเมือง ว่าความบ่มีตรง บ่มีถามตามโจทก์ บ่มีถามตามจำเลย บ่มีได้เปิดเผย คำเขาทั้งสองบ่มีถามตามระบอบ บ่มีถามตามทำนอง คำเขาทั้งสอง บ่มีได้นำพาปฏิเสศภาคเศษ บ่มีได้พิพากษา บ่มีได้พิจารณา บ่มีได้คิดดูบ่มีเป็นตราชั่ง บ่มีเป็นตราชู บ่มีได้คิดดู ตามพระวินัยบังคับความมิแท้เป็นอันทะใหญ่แบกโซเซไป เจ็บปวดเหลือทน บาบบังคับความบ่มีเป็นกุกุลอันทะแห่งตน เติบเท่า ตุ่มหามปากเน่ลิ้นเน่า คอเน่าลามปาม บาบบังคับความ ช่มเอาสินไหม” (วิณา วิสเพ็ญ และคณะ, 2558, หน้า 163)

นอกจากนี้ยังปรากฏหลักจริยธรรมสำหรับนักปกครองที่นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นด้วย ดังข้อความต่อไปนี้ “ผู้ใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นนายไรแล นายนานาข่มเหงฝูงประชาผู้บุญน้อยให้อับเฉาวัดไรนา ให้ล้าเหลือ เจ้าอำเภอข่มเหงเอาบ่เอาแต่ยอมเยา ผิดระบอบพระบัญชา ผู้นั้นครั้นตายไปพิราลัยจากโลกา บาบข่มเหงฝูงประชา แผ่นดินนั้นกลับเป็นไฟ” (วิณา วิสเพ็ญ และคณะ, 2558, หน้า 163)

อย่างไรก็ตาม ทั้งจริยศาสตร์ส่วนบุคคล และจริยศาสตร์ส่วนรวมนี้อันสัมพันธ์กับหลักพื้นฐานทางกฎหมาย นั้นหมายความว่าเมื่อประชาชนยึดถือและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมทั้ง 2 ลักษณะนี้ได้ก็เท่ากับไม่ละเมิดกฎหมายบ้านเมือง และจะทำให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุขตามมา

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาในวรรณกรรมพระมาลัย นั้นมีเนื้อหาทั้งที่เป็นชุดความเชื่อหรืออภิปรัชญาที่เป็นญาณวิทยาหรือองค์ความรู้ที่เป็นข่าวสารที่พระมาลัยนำมาถ่ายทอดและที่เป็นจริยศาสตร์อันได้แก่มาตรฐานในการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาด้วยเหตุนี้วรรณกรรมพระมาลัยจึงเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่า สมควรที่พุทธศาสนิกชนจำเป็นต้องศึกษาไม่น้อยไปกว่าวรรณกรรมเรื่องอื่น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นทางปรัชญาที่พบในวรรณกรรมพระมาลัยสามารถอภิปรายในภาพรวมได้ว่า ในเอกสารทั้ง 3 ชิ้นที่ใช้เป็นหลักในการศึกษานั้น มีเนื้อหาอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์เหมือนกัน คือ อภิปรัชญายอมรับความมีอยู่ของเทวดา แม้จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป สามารถทำความเข้าใจได้ผ่านมโนทัศน์เรื่องพระเจ้า แต่เป็นพระเจ้าที่ไม่มีอำนาจดลบันดาลใดแก่มนุษย์แนวคิดเรื่องวิญญูณ โลกหลังความตาย และนรก-สวรรค์ ซึ่งเรื่องนรก-สวรรค์นี้ในเอกสารชิ้นต้น ไม่ได้แจกแจงรายละเอียดของนรกขุมต่างๆ ชับซ้อนเหมือนเช่นวรรณกรรมยุคหลัง แต่ทั้ง 3 เรื่องได้ให้ภาพที่ชัดเจนเพื่อเป็นอุทาหรณ์ให้พระมาลัยนำมาแจ้งแก่ชาวโลกและยังใช้มโนทัศน์ทางอภิปรัชญารองรับความเชื่อและคุณค่าทางจริยศาสตร์เหมือนกัน ในส่วนญาณวิทยานั้นเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการประพฤติบนพื้นฐานหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ข่าวสารที่พระมาลัยได้รับมาจากพญายม และพระศรีอารียเมตไตรโพธิสัตว์นั้นเป็นความรู้

ความเข้าใจพื้นฐานและจำเป็นที่เชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติทางจริยศาสตร์และศีลธรรมที่ถูกต้องดีงามตามหลักศาสนา ในส่วนจริยศาสตร์นี้ ข้อความในวรรณกรรมพระมาลัยเป็นการสอนในเชิงยกตัวอย่าง (บุคลาธิษฐาน) ให้เห็นถึงผลของการกระทำทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล ซึ่งตัวอย่างเหล่านี้มีผลโดยตรงในทางจิตวิทยา คือความกลัวที่จะทำให้ชั่วแล้วต้องตกนรกและจงใจให้ทำความดีเพื่อที่จะได้ไปเกิดในสวรรค์ ซึ่งในเอกสารหลักที่ใช้ศึกษาทั้ง 3 นี้และเอกสาร ตำราและงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ปรากฏเหมือนกันทั้งหมด แม้กระทั่งวรรณกรรมพระมาลัยในปัจจุบันก็ยังรักษาเนื้อหาสำคัญดังกล่าวนี้ไว้อย่างเคร่งครัด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันการศึกษาและสถาบันสงฆ์ควรพิจารณาบูรณาการวรรณกรรมพระมาลัยฉบับท้องถิ่นที่หลากหลายอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นมรดกทางภูมิปัญญาแก่สังคม

1.2 สถาบันการศึกษาควรใช้วรรณกรรมพระมาลัยเป็นวรรณกรรมในหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังค่านิยม สำนึกต่อบาปบุญคุณโทษและศีลธรรมอันดีแก่สังคมอีสาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในมิติทางวิชาการนั้น ควรศึกษาวรรณกรรมพระมาลัยได้ในมิติที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในเชิงประวัติศาสตร์ วรรณกรรมพระมาลัยมีส่วนช่วยเหลือลอมคนในสังคมสมัยอยุธยา ให้ยึดมั่นในศีลธรรมอย่างเคร่งครัดได้อย่างไร หรือมิติ

ทางการเมือง ปรัชญาที่แฝงอยู่ใน วรรณกรรมพระมาลัยถูกนำไปประยุกต์ใช้ในทางการเมืองและการปกครองอย่างไร เป็นต้น

2.2 มิติทางการปฏิบัตินั้น พระมาลัยเป็นวรรณกรรมที่อธิบายถึงกระบวนการก้าวไปสู่สังคมอุดมคติ นั่นคือสังคมที่มีศีลธรรมสมบูรณ์ ได้แก่โลกพระศรีอาริยมตไตร สังคมไทยมีรากฐานบนความเชื่อพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน จะดำเนินไปสู่สังคมอุดมคตินั้นซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาอย่างไร

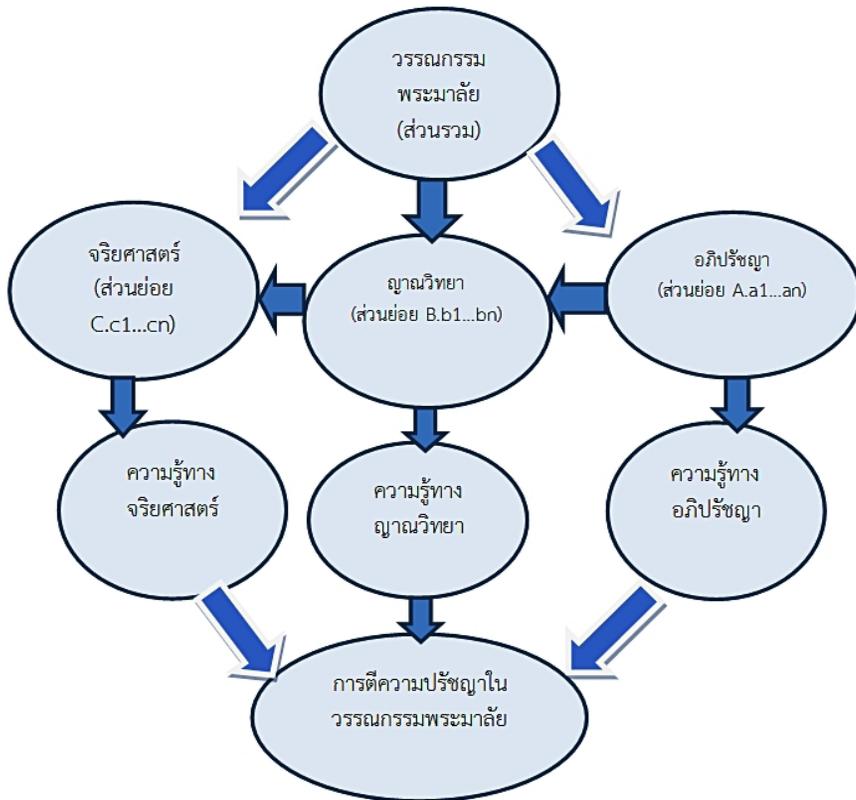
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลังจากทำการศึกษาวิจัยวรรณกรรมพระมาลัยแล้วได้พบว่า พระมาลัยประกอบด้วยหลักการทางปรัชญา 3 ส่วน ได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ หลักการทั้ง 3 อย่างนี้เป็นส่วนย่อย (the pass) ที่ทำให้เนื้อหาทั้งหมด (the whole) ของวรรณกรรมนี้ สอดประสานเข้าด้วยกัน โดยประการที่ส่วนอภิปรัชญาคือรากฐานสำคัญที่ทำให้เนื้อหาทั้งหมดของวรรณกรรมมีความหมาย กล่าวคือ อภิปรัชญาทำหน้าที่รองรับญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากความเชื่อมโยงของการเกิดเป็นเทวดา (อภิปรัชญา) นั้น มาจากความรู้ว่าการทำกุศลและอกุศล (ญาณวิทยา) และได้มีการกระทำที่เป็นกุศลเกิดขึ้น (จริยศาสตร์) ขณะที่ญาณวิทยานั้นทำหน้าที่เชื่อมโยงประสานอภิปรัชญาไปสู่คุณค่าทางจริยศาสตร์และสร้างความหมายแก่การกระทำทางจริยธรรมและจริยธรรมนั้นก็ได้รับรองคุณค่าและความถูกต้องผ่านอภิปรัชญาและญาณวิทยา

ส่วนย่อย (the pass) แต่ละส่วนทำหน้าที่ให้รายละเอียดแก่หลักการและข้อความใดๆ ที่เป็นส่วนรวม (the whole) โดยที่ในส่วนย่อยก็ประกอบขึ้นจากส่วนย่อยอื่นอีกมากมายซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ส่วนย่อยนั้นๆ กลายเป็นส่วนรวม (the pass become the whole) ได้ เช่น อภิปรัชญาเป็นส่วนย่อย (A) ของวรรณกรรมพระมาลัย ก็ทำหน้าที่เป็นส่วนรวม (the whole) ของอภิปรัชญาที่ประกอบขึ้นจากส่วนย่อยอื่นอีก ได้แก่ ส่วนที่ว่าด้วยพระเจ้า หรือเทวดา (the pass A1) ส่วนที่ว่าด้วยชีวิตหลังความตาย (the pass

A2) ส่วนที่ว่าด้วยเจตจำนงเสรี (the pass A3) ส่วนย่อยที่ 2 ของวรรณกรรมพระมาลัยคือ ญาณวิทยาก็ทำหน้าที่เป็นส่วนรวมด้วยคือ รวบรวมความรู้ทั้งหมดที่พระมาลัยนำมาบอกแก่มวลมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนญาณวิทยาทั้งหมดของวรรณกรรม และส่วนย่อยที่ 3 ของวรรณกรรมพระมาลัย คือ จริยศาสตร์เป็นส่วนรวมของแนวคิดทั้งหมด จริยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัย ซึ่งทั้งส่วนรวมและส่วนย่อยนี้ทำให้เนื้อหาและคุณค่าของวรรณกรรมยึดโยงกันอย่างมีความหมาย และลงตัว

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ดอกรัก พยัคศรี. (2554). *พระมาลัย ฉบับวัดดอนขนาท ต.ดอนยายหอม อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม*. นครปฐม: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). *นรก-สวรรค์ในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับหลวงเล่มที่ 11 13 และ 15*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2543). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- วีณา วิสเพ็ญ และคณะ. (2558). *สมุดพระมาลัย*. มหาสารคาม: ศิริภัณฑ์.
- Winichakul, T. (1994). *Siam Mapped: A History of the Geo-Body of Nation*. USA: University of Hawaii press.